

initial stage of investigation the typing of the offender's identity by certain parameters was proposed. The typization of criminals who committed unauthorized interference with the operation of electronic computing machines (computers), automated systems, computer networks or telecommunication networks by the way of obtaining access to computer and by knowledge in computer science was proposed in order to make the decision-making process behind the suggestion of investigative versions easier. The research conducted in accordance with its goals and objectives has made it possible to outline a number of theoretical and practical issues, the solution of which may reduce the difficulties in formulating investigative versions at the initial stage of the investigation and facilitate the speed of disclosure and investigation of crimes, connected with unauthorized interference with the operation of electronic computing machines (computers), automated systems, computer networks or telecommunication networks.

Keywords: the identity of the criminal, forensic characteristics, cybercrime, unauthorized interference, unauthorized access, electronic computing machines, computers, automated systems, computer networks, telecommunication networks.

УДК 343.98

В. О. Гусєва

**ОСОБЛИВОСТІ ОБСТАНОVKИ ТА СПОСОБУ
ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЯК ЕЛЕМЕНТІВ
КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКА
ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ**

На підставі аналізу наукової літератури та практики органів досудового слідства розглянуто деякі елементи криміналістичної характеристики посягань на життя працівника правоохоронного органу (обстановка вчинення злочину, способи вчинення та приховування злочину), визначено їх взаємозв'язок, на підставі проведеного дослідження визначено статистичні відомості щодо зазначених елементів криміналістичної характеристики.

Ключові слова: криміналістична характеристика, посягання на життя працівника правоохоронного органу, обстановка місця злочину, способи вчинення та приховування злочину.

Постановка проблеми. Сьогодні значного поширення набувають кримінальні правопорушення, передбачені статтями 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 352, 353 КК України, що виражаються в посяганнях на життя, здоров'я, майно працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей тощо.

Відповідно злочини, які посягають на життя й здоров'я працівників правоохоронних органів, відносяться до розряду особливо тяжких. Підвищена небезпека таких злочинів обумовлена тим, що вони посягають безпосередньо на нормальну діяльність працівника правоохоронного органу з охорони громадського порядку й забезпечення громадської безпеки, а також на життя та здоров'я цих осіб.

Під посяганням на життя працівника правоохоронного органу треба розуміти вбивство або замах на вбивство. У такому разі суб'єктивна сторона цих злочинів полягає в психічній діяльності особи, що безпосередньо

пов'язана з учиненням злочину. Суб'єктивна сторона розкривається за допомогою юридичних ознак – провини, мотиву й мети злочину, які представляють різні форми психічної активності, пов'язаних між собою й залежних один від одного. Здійснюючи злочин, особа охоплює своєю свідомістю об'єкт злочину, характер скоєних дій, передбачає (або має можливість передбачити) наслідки. До числа ознак деяких видів злочинів законодавець включає місце, час обстановку тощо. Отже, усвідомлення цих додаткових ознак також входить у зміст елемента провини.

Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується умисною виною. Умислом винного охоплюється те, що він робить замах на життя працівника правоохоронного органу. Якщо за обставинами справи винний не знав, що він робить замах на життя працівника правоохоронного органу, то вчинений ним злочин має бути кваліфіковано за статтею, що передбачає відповідальність за вбивство або замах на нього.

Як потрібну ознаку складу цього злочину закон передбачає мету перешкодження законній діяльності вказаних осіб з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Однією з ознак посягання на життя працівника правоохоронного органу є також мотив – помста за діяльність цих осіб з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

Усі елементи, складові суб'єктивної сторони злочину мають велике значення для виявлення обставин, що підлягають установленню. Правильне розуміння змісту суб'єктивних і об'єктивних ознак злочину дає змогу з високим ступенем точності визначити такі обставини.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу може бути вчинено як під час виконання ним обов'язків по охороні громадського порядку й забезпечення громадської безпеки, так і тоді, коли він не виконує цих обов'язків (скажімо, перебуває у відпустці). Якщо ж посягання вказаної особи не пов'язане з його діяльністю, то воно має розглядатися як злочин проти життя та здоров'я особи.

Методика розслідування цих видів злочинів відрізняється складністю, але з огляду на об'єкт злочинного посягання частково схожа з методикою розслідування умисних убивств і замахів (ст. 115 КК України). Для успішного застосування такої методики на практиці треба передусім слідчому, оперативному працівникові знати криміналістичну характеристику посягань на працівника правоохоронного органу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику увагу цим проблемам приділили такі вчені, як Р. С. Белкін, О. М. Васильєв, Н. А. Селіванов, І. А. Возгрин, О. М. Колесніченко, В. О. Коновалова та інші. Однак донині не склалися єдиної думки щодо поняття, змісту й значення цієї категорії злочинів.

Скажімо, О. М. Колесніченко й В. О. Коновалова визначають криміналістичну характеристику як систему відомостей про криміналістично значущі ознаки злочинів одного виду, що відображають закономірні зв'язки між ними, які є основою для розслідування конкретних злочинів [1, с. 16].

На думку В. П. Бахіна, криміналістичну характеристику злочину можна визначити як систему узагальнених даних про найбільш типові ознаки певного

виду (групи) злочинів, що виявляються в способі та механізмі дії, обстановці його вчинення, особі суб'єкта злочину, інших обставин, закономірний взаємозв'язок яких служить основою рішення завдань розкриття й розслідування злочину [2, с. 24].

Своєю чергою В. І. Шиканов уважав, що криміналістична характеристика злочину може розглядатися лише як імовірнісна модель і використовуватися слідчим тільки як орієнтувальна інформація [3, с. 24].

Формування цілей. Однак у дослідженнях немає чіткого розмежування криміналістичної характеристики, кримінально-правового та кримінологічного понять злочину. При розробці будь-яких з характеристик можуть використовуватися одні й ті ж елементи (спосіб, обстановка вчинення злочину, особа злочинця тощо), але в різних цілях.

Криміналістична характеристика підпорядкована тільки завданням розслідування й розкриття злочинів, тоді як кримінально-правова – правильній юридичній кваліфікації суспільно небезпечного діяння, кримінологічна – з'ясуванню й усуненню обставин, що сприяють учиненню злочину [4, с. 128-129]. Типова криміналістична характеристика злочину використовується найчастіше на початковому етапі розслідування для висунення найбільш імовірних версій за різними обставинами вчиненого діяння.

Якщо ж злочин розкрито від початку (злочинець затриманий на місці скоєння злочину, злочин скоєно в умовах очевидності тощо), криміналістичний аналіз, який має проводитися по кожному кримінальному провадженню, закінчується встановленням усіх елементів, що входять у предмет доказування, і в подібних ситуаціях навряд чи потрібно використовувати типову криміналістичну характеристику цієї категорії злочинів. Якщо злочин повністю не розкрито (не встановлені злочинець, його співучасники тощо), то криміналістичний аналіз діяння триває до виявлення тих криміналістично значущих обставин, які дають можливість з використанням типової криміналістичної характеристики злочину, виявити інші обставини, що потрібні для висунення найбільш вірогідних версій і розкриття злочину [5, с. 28].

Отже, треба дослідити та визначити такі основні елементи криміналістичної характеристики посягань на життя працівника правоохоронного органу, як обстановка вчинення злочину, способи вчинення та приховування злочину, визначити їх взаємозв'язок та встановити статистичні дані щодо зазначених елементів криміналістичної характеристики.

Виклад основного матеріалу. Уже зазначали, що є елементи, які різні автори включають у структуру криміналістичної характеристики. До них відносять: характер і зміст вихідних даних; безпосередній предмет злочинного посягання; спосіб учинення та приховування злочину; обставини вчинення злочину (місце, час, обстановка); особу злочинця й потерпілого, зокрема мотиви й мета злочинів; типові умови та причини, що сприяють злочину [6, с. 34-40; 7, с. 12; 8, с. 28].

Підкреслимо, що елементи криміналістичної характеристики злочинів взаємопов'язані. Знаючи, скажімо, спосіб учинення злочину, обставини, за яких воно було вчинене, сліди, залишені злочинцями, можна з великим ступенем імовірності визначити невідомі елементи, зокрема особу злочинця. Наприклад, при огляді місця події в справі про посягання на життя працівника поліції було виявлено ніж, що служив знаряддям злочину. Виявлені на рукоятці ножа сліди пальців рук при ідентифікації за відбитками рук на дактилокарті, дали змогу встановити особу злочинця, вину якого у вчиненому злочині було доведено.

Отже, розглянемо деякі елементи криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з посяганням на життя працівника правоохоронного органу.

Як було зазначено раніше, під посяганням на життя працівника правоохоронного органу треба розуміти вбивство або замах на вбивство. Убивство – це умисне заповдіяння смерті людині. У цьому разі об'єктом злочинного посягання є життя особи, що здійснює функції по охороні громадського порядку та (або) забезпечення громадської безпеки. Важливу роль для ефективного розкриття та розслідування цього виду злочину відіграє обстановка, у якій такий злочин було вчинено.

Під обстановкою вбивства розуміється характеристика місця злочину в поєднанні зі змістом подій, що відбуваються в цьому місці в певний час, поведінка учасників цих подій та інших присутніх осіб. У структурі обстановки прийнято виділяти також обстановку, яка передувала вчиненню злочину й обстановку, що склалася після його вчинення [9, с. 31-32]. Такий поділ сприяє визначенню способів і засобів пошуку доказової інформації.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу здійснюється в умовах очевидності, тобто в присутності свідків, і в умовах неочевидності, тобто таємно, без свідків. Відповідно, рівень розкриття цієї категорії злочинів безпосередньо залежить від наявності свідків та очевидців учиненого злочину. Статистика показує, що практично в 60 % випадків посягань стосовно працівника правоохоронного органу, особа, яка вчинила посягання, була заздалегідь відома (наприклад, перебувала в розшуку).

Крім зазначених вище критеріїв класифікації посягань на життя працівника правоохоронного органу, можливим є поділ залежно від обставин учинення злочину:

- 1) посягання вчинено в момент припинення правопорушення (69,4%);
- 2) посягання вчинено під час проведення оперативно-розшукових заходів, а також заходів щодо розшуку та затримання особи, підозрюваної у вчиненні іншого злочину (30,6%).

Злочини вказаної категорії відбуваються із застосуванням зброї чи наявних знарядь (холодна, вогнепальна зброя, предмети, пристосовані для вчинення інших злочинів, наприклад, для злому дверей, або предмети, які є під рукою: камінь, палиця, скло тощо), які мають значення для встановлення обстановки вчинення злочину.

Згідно з проведеним нами дослідженням практично половина випадків посягання на життя працівника правоохоронного органу вчинили особи,

затримані в момент скоєння крадіжок чужого майна, хуліганства, а також (на що треба звернути особливу увагу) у момент адміністративного затримання або при перевірці документів особи. Ця обставина свідчить про те, що для працівників правоохоронних органів становлять небезпеку не завжди особи, схильні до вчинення тяжких та особливо тяжких насильницьких злочинів. До прикладу, співробітники патрульної поліції, концентруючи увагу на перевірці документів у водіїв автотранспорту, просто забувають про заходи особистої безпеки.

Скажімо, згідно зі статистикою в більшості випадків (83%) можливість чинення опору, зокрема збройного, була прогнозована (тобто було відомо про те, що затримана чи розшукувана особа, або здійснює в цей час злочин, або намагається чинити опір).

Що стосується умов учинення злочинів цієї категорії, то наголосимо, що проведеним нами дослідженням встановлено: 40% вивчених випадків посягання здійснені у вечірній час доби; 26% – у нічний час; 18% – у ранковий час; 12% – у денний час доби.

Ці показники відповідають загальним статистичним даним, що стосуються часу скоєння тяжких та особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи. У більшості випадків (58%) злочини по розглянутій нами категорії вчиняються на відкритих просторах (вулицях, парках, автостоянках тощо), у 20% – у житлових приміщеннях, у 12% – у складських приміщеннях, магазинах, підвалах тощо.

Крім того, зазначимо, що встановлення тимчасових характеристик злочину допомагає у встановленні причинного зв'язку між діями злочинця й наслідками. Нерідко встановлення тимчасових характеристик посягання на життя працівника правоохоронного органу свідчить про винність підозрюваного при його затриманні, або в момент припинення злочину, якщо особу застали в момент його вчинення. Однак цей факт не знаходиться в причинному зв'язку з наслідками.

Ще одним важливим елементом криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з посяганням на життя працівника правоохоронного органу, є спосіб учинення злочину.

Під способом учинення злочину треба розуміти комплекс дій суб'єкта щодо підготовки, учинення та приховування злочинного діяння, детермінований низкою суб'єктивних та об'єктивних факторів [10, с. 331].

Під тимчасовим інтервалом розуміється тимчасова характеристика події, явища з погляду його тривалості. Часовий інтервал відображає властивості часу – черговість проведення пострілів, тривалість злочинного посягання тощо. Без урахування тимчасового інтервалу неможливо встановити, чи мав намір злочинець здійснити напад на працівника правоохоронного органу, чи мав можливість вивчити маршрут, щоб створити реальну небезпеку для нього. Тимчасові відносини відображають характеристику подій, явищ з позиції послідовності, взаємозв'язку. Зрозуміло, що тільки при всебічному врахуванні послідовності дій злочинця можна реально оцінити обстановку, що передуює розвитку злочинної події.

Як відомо, тривалість і послідовність дій учасників злочинної події, а також результати цих дій відображаються в об'єктах матеріального світу та у свідомості людей, зокрема й очевидців. Під час слідства об'єктивні події, факти минулого встановлюються по матеріальних слідах та ідеальних образах, що збереглися у свідомості осіб. При цьому вивчаються всі обставини, нерідко в хронологічному порядку, тобто до події, у момент злочинного посягання, а також – наслідки, що виникли пізніше, зокрема в процесі здійснення зацікавленими особами протидії слідству.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу найчастіше відбувається за безпосереднього контакту потерпілого та злочинця. Умисел на вчинення цього злочину виникає за безпосередньої взаємодії з потерпілим. Однак учиненню злочинів цієї категорії може сприяти ретельна підготовка до нього.

Аналіз кримінальних проваджень цієї категорії дав змогу встановити, що при вчиненні посягань на життя працівника правоохоронного органу тільки в 25% випадків передувала підготовка, з них лише в (5%) із числа вивчених нами випадків надходили погрози на адресу працівника правоохоронного органу від осіб, які вчинили злочини. У 58% випадків від загального числа проводилися дії, спрямовані на знаходження знаряддя злочину, у 10% вибиралося місце вчинення злочину.

Згідно з відомостями нашого дослідження в 38% випадків посягань на працівника правоохоронного органу застосовувалася вогнепальна зброя (пістолет, рушниця або обріз мисливської рушниці); у 40% випадків – холодна зброя (ніж, кастет); у 22% випадків – підручні засоби («заточки», фомки, камені тощо), фізична сила; у 4% – вибухові пристрої, вибухові засоби.

Залежно від знарядь і засобів, що були використані злочинцями, способи вчинення посягань на життя працівника правоохоронного органу різноманітні.

Найчастіше посягання вчиняються із застосуванням холодної зброї (40% випадків). До того ж у 35% випадків зброя знаходилася в злочинця, який мав намір учинити інший злочин, у 55% випадків особа вже вчинила інший тяжкий злочин, а в 15% випадків – для самооборони. При застосуванні цього виду зброї смерть потерпілого наступала в 35% випадків.

Особливої уваги викликає факт учинення посягання на життя працівника правоохоронного органу з використанням вогнепальної зброї (38%). З них 70% скоєно за допомогою вогнепальної зброї, віднесеного до категорії кримінального, а в 30% випадків – при застосуванні табельної зброї, що належала потерпілому, якою заволодів злочинець.

До найбільш поширених видів кримінальної зброї, за допомогою яких було вчинено посягання на життя працівника правоохоронного органу, відносяться:

1) обрізи, що виготовляються в спосіб укорочення стовбурів бойової зброї, мисливської рушниці (з використанням цих видів зброї було скоєно 80% посягань);

2) саморобна зброя, тобто виготовлена цілком або з використанням частин заводського виготовлення (пістолети з дульнозарядним способом заряджання, з використанням цих видів зброї було скоєно 20% посягань).

При застосуванні вогнепальної зброї смерть потерпілого наступала в 45% випадків.

Ще одним з найпоширеніших способів скоєння зазначених злочинів є нанесення побоїв з використанням підручних засобів (18% випадків). При цьому в 50% випадків підручні засоби були використані безпосередньо для вчинення посягання на життя працівника правоохоронного органу й підібрані в безпосередній близькості від місця скоєного злочину, а в 45% випадків застосовувалися як підручні засоби для вчинення інших злочинів (наприклад, для скоєння крадіжки зі зломом) і знаходилися в злочинця до виниклого умислу на вчинення посягання. При нанесенні побоїв смерть потерпілого наступала в 10% випадків.

Також у 5% випадків відбувалися посягання на життя співробітника правоохоронного органу за допомогою застосування вибухових пристроїв. Ці вибухові пристрої перебували в злочинців для вчинення інших злочинів (5% випадків), а в інших випадках – як сувенір, однак, не бажаючи настання кримінальної відповідальності за незаконне зберігання вказаних предметів і для їх приховування, застосовувався вибуховий пристрій. У цьому випадку смерть потерпілого наступала в 25% випадків.

До того ж страх перед невідворотним покаранням за вчинення такого тяжкого злочину, як посягання на життя працівника правоохоронного органу, спонукає злочинців уживати заходів для приховування злочину.

У криміналістиці існують різні погляди щодо включення способу приховування злочину в єдину структуру способу вчинення злочину [11, с. 18-19; 12, с. 14; 13, с. 5].

Але не можна не погодитися з думкою вчених про те, що коли приховування злочину проводиться після його вчинення, спосіб приховування можна вважати самостійним комплексом дій, які не входять до поняття способу вчинення злочину [14, с. 66].

У результаті проведеного вивчення кримінальних проваджень щодо посягання на життя працівника правоохоронного органу було встановлено, що в 78% випадків у суб'єкта злочину не було єдиного злочинного задуму, що охоплює собою всі стадії злочинної діяльності (дії з підготовки, учинення та приховування злочинів, виступаючи у взаємопов'язаному комплексі) [15, с. 74].

Про відсутність єдиного задуму свідчить те, що:

1) при вчиненні злочинів суб'єкт спочатку не планував дій з приховування злочину, у зв'язку з наміром, що виник несподівано або несподівано з'явилися сприятливими для нього умови, щоб вжити заходів для приховування злочину;

2) при вчиненні злочину суб'єкт не планував дій з приховування злочину, але ці дії робилися крім його бажання іншими особами (близькими, друзями тощо), що використовували заходи для приховування злочину.

Проводячи розмежування між способами приховування посягання на життя працівника правоохоронного органу, ми умовно поділили їх на активні та пасивні. До активних способів приховування злочинів відносяться:

- 1) утеча злочинця з місця злочину (68%);
- 2) приховування знарядь злочину (63%), з них: скидання знарядь злочину в місці або на віддалі від місця вчиненого злочину (45%); приховування знарядь злочину як за місцем проживання, так і в інших місцях (18%);
- 3) приховування потерпілого або переміщення об'єкта злочину з місця бивства в інше місце (15%).

До пасивних способів приховування злочинів відносяться:

- 1) дача завідомо неправдивих показань близькими особами підозрюваного (45%);
- 2) недонесення про скоєний злочин (40%);
- 3) ухилення від явки до органу розслідування (30%).

Висновки. Криміналістична характеристика конкретного злочину як результат повного й об'єктивного аналізу суспільно небезпечного діяння передбачає виявлення характерних особливостей усіх елементів злочинного посягання й передусім – обстановки, способу, мотивів злочину, особи потерпілого та інших обставин, що підлягають з'ясуванню. Отже, повна криміналістична характеристика конкретного злочину може бути надана тільки після розкриття останнього, що стає можливим завдяки використанню на початковому етапі розслідування відповідної типової криміналістичної характеристики.

У всякому разі елементи криміналістичної характеристики не можуть розглядатися як єдині й незмінні системи для всіх видів злочинів. Треба розрізняти загальні положення криміналістичної характеристики й криміналістичні характеристики злочинів окремих категорій. Як система загальних положень криміналістична характеристика злочинів являє собою суму знань про поняття, зміст, значення й принципи побудови цієї системи. Це вихідна теоретична база для розробки криміналістичних характеристик злочинів окремих категорій.

Отже, типова криміналістична характеристика злочину служить засобом для наповнення предмета доказування певним змістом з досягненням кінцевої мети з розкриття злочину.

На підставі аналізу наукової літератури та практики органів досудового слідства розглянуто такі елементи криміналістичної характеристики посягань на життя працівника правоохоронного органу, як обстановка вчинення злочину, способи вчинення та приховування злочину, визначено їх взаємозв'язок. Згідно з проведеними дослідженнями визначено також статистичні дані щодо вказаних елементів криміналістичної характеристики, які надалі може бути покладено в основу цілісної моделі криміналістичної характеристики посягань на життя працівника правоохоронного органу.

Використані джерела:

1. Колесниченко А. Н. Криминалистическая характеристика преступлений Текст : учеб. пособие / А. Н. Колесниченко, В. Е. Коновалова ; Министерство высшего и среднего специального образования УССР, Харьковский юридический институт. Харьков : Юрид. ин-т, 1985. 93 с.
2. Бахин В. П. Криминалистическая характеристика преступлений как элемент расследования. *Вестник криминалистики*, Вып. №1, М., 2000, С. 16-20.
3. Шиканов В. И. Теоретические основы тактических операций в расследовании преступлений. Изд-во Иркутского университета, 1983. 199 с.
4. Селиванов Н. А. Советская криминалистика: система понятий. Москва, 1982. 152 с.
5. Каневский Л. Л. Дискуссионные проблемы сущности типовой криминалистической характеристики преступлений и ее использования в процессе расследования. *Вестник криминалистики*. Вып. № 1(3). М., 2002., С. 22-28.
6. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. От теории к практике. Москва: Юрид. лит., 1988., 304 с.
7. Филиппов А. Г. О соотношении понятий криминалистической характеристики преступлений и следственной ситуации. Следственная ситуация : сб. науч. тр. Москва, 1984. С. 70-74.
8. Васильев А. Н., Яблоков Н. П. Предмет, система и теоретические основы криминалистики. Москва, 1984. 143 с.
9. Криминалистика: Учебник для вузов. Кубанский гос. ун-т; Под. ред. А. А. Хмырова, В. Д. Зеленского. Краснодар: «Советская Кубань», 1998. 576 с.
10. Герасимов И. Ф. Криминалистика: Учеб. для вузов / И.Ф. Герасимов, Л. Я. Драпкин, Е. П. Ищенко и др.; под ред. И. Ф. Герасимова: Л. Я. Драпкина, Москва : Высш. шк., 1994. 534 с.
11. Колесниченко А. Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений. (Конспект лекций по советской криминалистике). Текст: курс лекций / А. Н. Колесниченко; Харьковский юридический институт. Кафедра криминалистики. Харьков : Юрид. ин-т, 1965. 47 с.
12. Коврижных Б. Н. Деятельность органов прокуратуры по делам о нераскрытых убийствах: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.717. Харьков, 1969. 18 с.
13. Овечкин В. А. Общие положения методики расследования преступлений, скрытых инсценировками: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.717. Харьков, 1975. 17 с.
14. Васильев А. Н., Мудьюгин Г. Н, Якубович Н. А. Планирование расследования преступлений / под ред.: Голунский А. С. Москва: Госюриздат, 1957. 199 с.
15. Зуйков Г. Г. Поиск преступников по признакам способов совершения преступлений. Текст : учебное пособие. Москва : Науч.-исслед. и ред.-издат. отд., 1970. 189 с.
16. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. (із поточними змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
17. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 (із поточними змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 14.09.2018).

Стаття надійшла до редколегії 17.12.2018

Гусева В. А. Особенности обстановки и способа совершения преступления как элементов криминалистической характеристики посягательств на жизнь сотрудника правоохранительного органа

На основании анализа научной литературы и практики органов досудебного следствия рассмотрены некоторые элементы криминалистической характеристики посягательств на жизнь сотрудника правоохранительного органа (обстановка совершения преступления, способы совершения и сокрытия преступления), определена их взаимосвязь, на основании проведенного исследования определены статистические данные по указанным элементам криминалистической характеристики.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика, посягательство на жизнь сотрудника правоохранительного органа, обстановка места преступления, способы совершения и сокрытия преступления.

Husieva V. Peculiarities of the Situation and the Method of Committing a Crime as Elements of the Criminal Characteristics of Encroachments on the Life of a Law Enforcement Officer

On the basis of the analysis of the scientific literature and practice of the bodies of pre-trial investigation, some elements of the criminalistic characterization of encroachments on the life of the law enforcement officer (the circumstances of the commission of a crime, ways of committing and concealing the crime) are considered, their relationship determined, on the basis of the conducted research, the statistical data on the specified elements of forensic characteristics are determined.

Accordingly, crimes that encroach on the life and health of law enforcement officials are particularly severe in the category. The increased risk of such crimes is due to the fact that they directly encroach on the normal activities of the law enforcement officer on the protection of public order and the provision of public safety, as well as on the lives and health of these individuals.

An attack on a law enforcement officer's life should be understood as killing or attempted murder. In this case, the subjective part of these crimes is the mental activity of a person directly related to the commission of a crime. The subjective side is revealed with the help of legal features - the guilt, the motive and purpose of the crime, which represent various forms of mental activity, interconnected and dependent on each other. In committing a crime, the person reaches the consciousness of the object of the crime, the nature of the actions, foresees (or has the ability to foresee) the consequences. Among the signs of some types of crimes, the legislator includes the place, time of the situation, etc. Thus, the awareness of these additional attributes is also included in the content of the element of guilt.

The complete forensic description of a particular crime as a result of a complete and objective analysis of a socially dangerous act involves identifying the characteristic features of all elements of the criminal encroachment, and above all - the person who committed the crime, the situation, the method, the motives of the crime, the person of the victim and other circumstances that are subject clarification. As can be seen, the full forensic description of a specific crime can be given only after the disclosure of the latter, which becomes possible due to the use at the initial stage of the investigation of the corresponding typical forensic characteristics.

Keywords: criminalistic characteristic, encroachment on the life of a law enforcement officer, situation of crime scene, ways of committing and concealing a crime.